

ТИХОМИР НЕШИЋ

ЛАКЕ ПРИЧЕ О СМРТИ

ЗВОНА ПАНТЕЛЕЈСКОГ МАНАСТИРА

Звоне звона Пантелејског манастира.

А ја се сећам како бих, заигран по манастирском дворишту, кад их чујем запевао: Опет бију, нека бију и треба да бију!

Звоне звона Пантелејског манастира.

А ја се подсећам како сам, загрљен с девојком, кад се огласе, на трен застао с питањем: За кога ли бију?

Звоне звона Пантелејског манастира.

А ја још боље памтим како бих, док сам шетао своју децу око манастира, задрхтао чим забрује: Није ли за неког од мојих ближњих?

Звоне звона Пантелејског манастира.

А ја сад, док лежим у родној кући крај Пантелејског манастира, промрсим: Чујем звона, значи, не бију за мене!

БУЂЕЊЕ

А зашто ти мене сањаш кад ја нисам мртав?

Ко каже да ниси мртав?

Па, ево ту сам пред тобом.

Тако си преда мном био и на твом погребу. Само што си тада лежао. Ниси се покренуо ни кад сам ти пријатељски спустио пољубац на чело.

Па, о томе ти говорим, о том сну.

Зар ја и сада не сањам? Ево лепо те видим.

Можеш и да ме додирнеш.

Ево ти рука... Видиш да не можемо да се додирнемо.

Како не можемо, кад ја тебе, ево, додирујем.
Али ја то не осећам.
Е, ту смо: да ли не осећа мртав или жив?
Знам да ја вас мртве, хвала богу, додиром не осећам. А да ли
ви мене осећате, не знам.
Да бисмо то разјаснили, ајде пробуди се.
Ја, ако хоћу, могу то, али ти, чик, пробуди се.
Како да се ја у твојем сну пробудим?
Па, ти само у мом сну можеш да радиш шта хоћеш. Без мог
сна си мртав.
Није тако. Ти мене сањаш да сам мртав.
Па, само тако могу да те видим. Данима, месецима, можда
годинама, не срећем те, нема те, нестао си.
Значи, ја постојим само ако се сусрећем с тобом?
За мене је тако.
А што ја тебе не виђам, то није исто?
Није. Ти си мртав.
О, како да се пробудим из овог кошмара!

Остало је непознато који се од двојице пријатеља пробудио.

СМРТ ПТИЦЕ

Птице не умиру у лету! – то вам гарантујем ја, најстарији
члан Клуба посматрача птица. Одмалена ја њих гледам, у свако
доба дана и ноћи, значи у свим приликама и неприликама. И сад
знам како се која из јајета излеже, како се мучи да први пут полети,
како се која храни, како се размножава и, јасно, како која умире.
Све је код сваке другачије, али у смрти су све једнаке.

Знам да се и за нас људе каже да се у смрти сви изједначимо.
То у смрти, али у умирању смо различити.

Птице не! Чак и ако у том часу лети, ниско или високо, споро
или брзо, ниједна птица из висине не пада као камен.

Свака птица, кад јој дође време, нађе још толико снаге да
полако слети на земљу. Тек ту покаже да посустаје. Још неколико
пута, све немоћније, замахне крилима. Потом покуша да се усправи
на ноге. Изврне се на бок. Умири се, прикупља снагу. Па још
неколико пута покушава да се издигне са земље.

Најзад положи кљун на земљу као да јој се извињава што је,
док је могла, све чинила да се од ње издигне у висину.

Тек кад се увери да више од земље не може да се одвоји, птица
тек тада клоне, опусти се, преда се...

ПРИЈАТЕЉ

Ноћас сам уснио стварно необичан сан.

Сањао сам да сам умро, положен сам на леђа, а руке су ми прекрштене на грудима. Али није то било оно најстрашније у том сну.

Док лежим у мртвачком сандуку, глава ми је мало уздигнута, па бацам – тако сам помислио – последње погледе на оно што ме окружује.

А онда изненада, пријатно изненађен, угледам међу мојим најрођенијима, најближима, међу малобројним преосталим пријатељима који су осетили потребу и обавезу да дођу на мој последњи испраћај, угледам свог колегу и великог пријатеља Невена Казазовића.

Сетим се да већ дуже време нисам знао да ли је жив, па се не зачудим да се није нимало променио.

Обрадованост што га видим увећа то што је, помислим, превалио тако дуг пут, чак од Сарајева, да дође на моју сахрану.

Застао је на вратима, освртао се загледајући сваког од присутних. Видим да очекује да му неко, у знак поздрава, климне главом, и притекне у помоћ. Збуњено, као да лута, прати церемонију која му није позната. Сусретне понеки упитни поглед: Ко је овај? И ништа више.

Није било заинтересованих за њега, а безуспешни су били сви мој покушаји да било како објасним да је он муслиман и да се зато не сналази на православној сахрани. Још мање сам могао да представим колико ми је он значајан: долазили смо један другом у кућу, породично заједно летовали у бококоторској Добри, деца су нам се играла. Поверавали смо се један другом. Сетио сам се како ми се током рата у Босни телефоном жалио да мора да учествује, јер је, из хобија, био све научио о свем светском наоружању. И у последњем разговору кукао да је и након тог његовог рата, као после сваког, испливао муљ, па коло води шљам и они који ратовање нису ни омирисали. А ти си ратну корист очекивао? – подружливо сам питао, и нисам стигао да му се извиним.

Ни сада није било прилике за извињење. Остало ми је само да забринутим погледом пратим његов унезверени израз лица, његово унервено понашање. Очигледно ми је било да не зна шта да чини: купљену свећу је, као да пита где да је запали, час прикривао, час нападно показивао.

Једино ја сам знао да је муслиман и да не зна шта се и како чини на православној сахрани.

Застао је пре изјављивања саучешћа, као да се питао да ли да се представи. Завршио је без представљања, а да, учинило ми се, није сусрео ниједан поглед препознавања.

Ужаснуло ме питање: Да ли је могуће да дође и то да немам више никога ко ће да препозна мог пријатеља?!

А он се осмехнуо кад се нагнуо над моје лице у мртвачком сандуку. Прошаптао је: Није то ништа, важно је да смо се ми видели.

Плахо се осмехнуо, па наставио да збуњеним погледом проверава како ко на његово понашање гледа. Да се прекрсти није могао. Склопио је дланове пред својим очима и климнуо главом. Осврнуо се, па као да је схватио да је нормално што на мојој сахрани он није важан, поклонио се, дубоко. То је поновио и кад је палио свећу, коју је, задовољан, сместио међу остале горуће.

Обзирао се да види шта даље, али у том часу је било само чекање. Његова сметеност је постала потпуна: збуњено се завртео у месту, па крајње обазриво почео да се издваја, понављајући: Извините, опростите.

Зауставио се по страни, усамљен као острво.

Постало је јасно: он је један мој живот, други су други мој живот, два моја сасвим одвојена живота.

Па, који напуштам? – пало ми је на памет

Толико ме то питање претрашило да сам се пробудио, усамљен у свом кревету.

ПОСЛЕДЊА ЖЕЉА

У великом градском парку љуљашка на којој се десетогодишњи дечак витла до што већих и већих висина. Мајка га с клупе гледа и опомиње: Немој тако силно, успори...

Пролазе два постарија шетача у озбиљном разговору. Један од њих се прекрсти и каже:

Смрт би требало да иде по реду, од старијих. Ужасно је кад најпре умиру млађи...

У том тренутку, кад је седиште љуљашке било на највећој висини, откачи се један ланац и дечак излети из седишта и, цичећи, још мало полети увис, па се, сад вриштећи, стрмоглави према асфалту, налети на човека који се управо по други пут крстио, силовито га удари и обори, остави без даха.

Придиже се малишан на непокретном човековом телу и понавља: Није ми ништа, ништа ми није.

Притрчава дететова мајка. Грли свог синчића и сагиње се да додирне образ обореног, протресе му главу, па кад под њом угледа повећу локву крви, цикне и прекрсти се, плачно промуца: Хвалим те боже.

Ето ти редоследа који си хтео – проговори, као да наставља прекинути разговор, покојников саговорник, док покушава да придигне свог мртвог пријатеља.

ЗАУЗДАВАЊЕ ПЕСМЕ

Свадба, српска. Двориште пуно сватова. Чекају да се крене по младу.

Два хармоникаша непрестано свирају. Најзад запевају:

*Ај, оно мајка сина жени,
Па се веселе...*

Стани! – подвикне стари сват: Немој ту песму, младожењи мајка није жива.

Музичари застану, па засвирају коло. Опет се огласи стари сват: Време је да кренемо, како младини не би помислили да смо се предомислили.

Трпају се у аутомобиле. Музичари имају свој, па заузимају место у колони, која се заустави на стотинак метара од зграде у којој је младин стан. Пошто лифт не ради, забрекћу уз степениште. Повремено се чује музика, колико то дозвољава ношење инструмената уз степенице. Кадшто одјекују весели поклици појединих сватова.

Сачекују се на одговарајућем спрату. Кад стигну и музичари, засвирају и запевају:

Весели се, кућни домаћине...

Не! – огласи се кум: Не ту песму, јер младој је умро отац.

Хармонике утихну, док се не отворе врата и не заврше се грљења, љубљења и усклици добродошлице. Крене песма:

*Насмеј нам се, њрелейа невесїю,
Чедна и честїиїа процветїала
И њоносна си свайїе дочекала...*

Промените ту песму, прошапуће музичарима полупијани сват: Нисте видели младу, стомак јој до зуба. Па није згодно.

Хармонике завезу коло, па схвативши да у скучености стана не може да се игра, запевају:

Добродошли, кићени сватови...

РАЗЛИЧИТИ ПУТЕВИ

Фотеља – кола, кола – фотеља, фотеља – кола, кола – фотеља, ето тако сам ти ја живео и, ево, где сам стигао! – јада се пацијент у кардиохируршком одељењу Института Дедиње.

А ја нисам имао кад да седнем, јуриш да не закасниш, журиш на време да посејеш и посадиш, благовремено да обереш и прибереш, тако ти је код нас сељака, нема кад да се седне, и ево мене поред тебе! – одговара му пацијент са суседне постеље.

ПОСЛЕДЊИ

Поветарац је изненада ојачао и почео с мање деликатности да струји кроз крошњу младе липе. Промена се осетила и на зеленом лишћу. Само искуснији су погађали да ће ускоро почети да опада.

Али нико није запазио када се први лист последњи пут заљуљао и откинуо. Много њих је, пажљивије или само у пролазу, пратило када је почело масовно опадање лишћа: Једни су га тумачили као почетак нечег новог, а други су у томе видели нестајање старог.

Али појединачно ниједан откинути лист није никоме ништа посебно значео. Опадање понеког листа је у понеком изазвало осећање да губи нешто у себи.

А кад је остао само један лист, свима је постао центар пажње. Полако је губио боју, бледео, дуго се сушио и све убрзаније се љуљао на сваки таласић ваздуха. Али опстајао је, није опадао, тако да готово није било човека који то није запазио, бацао поглед на усамљени лист, осетио сажаљење или се није питао, уз све чешће прижељкивање да га што дуже буде, колико ће тај још дуго издржати.

Мада је, људи смо, било и самозапиткивања: кад ће и овај лист да се откине?

Ипак, кад се то најзад догодило, нико није видео последњи падајући лет последњег листа. Тако да се, накратко запажен, и он утопио у заборављену масу отпалог лишћа. Доказујући да је сваки напор, у животу и у смрти, да се издвојиш, да будеш нешто посебно, другачији од осталих – ништа.

Све то је исто и код болесних и код здравих, с уздахом завршава своју причу покојни гимназијски професор Љуба Станојевић.